

Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar

Teoman Akpınar

Namık Kemal Üniversitesi, Çorlu Meslek Yüksekokulu, takpınar@nku.edu.tr

Özet: Ortadoğu'da bitmeyen iç savaş Suriye'ye de sıçramış ve binlerce insan canını kurtarmak için ülkeden göç etmeye başlamıştır. Bu durumdan en çok çocuklar ve kadınlar etkilenmiştir. Özellikle çocuklar açısından barınma, beslenme, sağlık ve eğitim sorunları önem kazanmıştır. En büyük göç akımının yapıldığı ülke olan Türkiye açık kapı politikası uygulayarak ve elinden gelen tüm yardım ve hizmetleri gerçekleştirerek göçmenlere yardım yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Türkiye'de kamplarda yaşayan Suriyeli oranı % 9'dur. 255.644 kişi kamplarda yaşamını devam ettirmekte oysa, büyük bir çoğunluğu (%91) kamp (barınma merkezleri) dışında (2.711.505 kişi) yaşamaktadır. Gelen sığınmacıların % 53'ünden fazlası 18 yaş altındaki çocuklardan oluşurken, % 75'ten fazlası da özel korumaya muhtaç çocuk ve kadınlardır. Her 100 Suriyeli kadının 21'i okuma-yazma bilmemektedir. Suriyeli çocuk işçiliği tarım, ormancılık, hayvancılık, sanayi, madencilik, imalat, inşaat, atık, sokak satıcılığı ve taşıt onarımı gibi iş kollarında yoğunlaşmaktadır. 2015-2016 eğitim döneminde eğitim almayan yaklaşık 525.000 civarında Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de birçok sosyal, ekonomik, psikolojik sorunlar yaşaması sosyal politika açısından araştırmaya değer konulardan birisini oluşturmaktadır. Bu çalışmada Suriye'den göç ederek gelen çocukların eğitim sağlık bakım ve diğer sorunları sosyal politika çerçevesinde kaynak tarama usulü yardımıyla inceleme konusu yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mülteci, Suriyeli mülteci, çocuk işçiliği, Suriyeli kadınlar

The Problems of Syrian Refugee Children and Women in Turkey in the Context of Social Policy

Abstract: The endless civil war in the Middle East has spilled over into Syria and thousands of people have begun to migrate from the country to save their lives. This has mostly affected the life of children and women. Problems of accommodation, nutrition, health and education have above all gained importance for children. Turkey, the country where the greatest immigration flow was made, has helped the immigrants by pursuing open-door policy and doing her best to provide all the necessary comfort and services and she continues to do so. The ratio of Syrians living in the camps in Turkey is 9%. 255,644 people live in the camps, though a large majority (91%) of the Syrian population lives outside the camps (protection centers) (2,711,505 people). More than 75% of incoming asylum seekers are children and women who are in need of special protection, while more than 53% are children under the age of 18. 21 of every 100 Syrian women are illiterate. Syrian child labor is concentrated on certain business sectors such as agriculture, forestry, animal husbandry, industry, mining, manufacturing, construction, waste disposal, street trading and auto-mechanic. There are approximately 525,000 Syrian children who were not able to access to education during the 2015-2016 academic calendar. Many social, economic and psychological problems encountered by Syrian immigrants in Turkey constitute one of the research topics worth investigating in terms of social policy. In this study, education, healthcare and other relevant problems of the children who migrated from Syria were examined in the social policy framework by using the literature review method.

Keywords: Refugee, Syrian refugees, child labor, Syrian women

Jel Codes: J15, J61, F22, I25

1. Giriş

15 Mart 2011'de Tunus ve Mısır'da başlayan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan halk isyanları ve protestolar bir çok Arap ülkesine yayılmıştır. Bu ülkelerden biri de Suriye'dir. Ancak Suriye'deki yansımaları diğer ülkelerden farklı olmuş ve iktidar ile muhalifler ve ülkede yaşayan farklı unsurlar

arasında uluslararası boyutta müdahalelerin de olduğu iç savaşa neden olmuştur. Yaşanan iç çatışmalar ve savaş nedeniyle halkın birçoğu açlık ve sefaletle karşı karşıya kalmış, en kutsal hak olan yaşama hakkını yitirmiştir. Ülkedeki bu durum sonucunda bir çok Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Göç eden insanlar Suriye'ye komşu ülkelere ve özellikle de uzun bir sınır

komşuluğu bulunan Türkiye'ye gelmişlerdir. İlk olarak 300-400 kadar Suriye vatandaşının, 29.04.2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına doğru hareketlenmesi ile başlayan göç dalgası giderek artmıştır. 2017 yılı Ocak ayı itibariyle, Türkiye'de yaşayan mülteci sayısı 3 milyonu geçmiş ve bu durum Türkiye'yi dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan ülke haline getirmiştir. Gelen mültecilere Türkiye'nin yapmış olduğu harcama miktarı 11.4 milyar Avronun üzerindedir. Ülkede yaşayan yaklaşık 3 milyon Suriyeli mülteciye yaklaşık 260 bini T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yönetilen 26 kampta yaşamaktadır.

Suriye'den Türkiye'ye gelenler her geçen gün artarak devam etmektedir. Suriye'deki insan hakları ihlallerinde 2012 ve sonrasında ortaya çıkan hızlı artış, insani yardım ihtiyaçlarındaki artış da beraberinde getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Suriye'deki durumdan etkilenen Suriye vatandaşları için "açık kapı" politikası izlemiştir. Türkiye, yaklaşık altı yıldan bu yana 10 şehirde kurulan 26 geçici barınma merkezinde 255.644 Suriyeli yabancıya ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanında geçici barınma merkezleri dışındaki 2.711.505 Suriyeli yabancıya sağlık, eğitim ve gıda yardımı sağlanmaktadır. Türkiye tarihi misyonu gereği Suriye'de yaşanan bu insanlık dışı muamelelere kayıtsız kalmamış, gerek sınırları içerisindeki geçici barınma merkezlerinde ve çeşitli illerde, gerekse Suriye sınırları içerisindeki geçici barınma merkezlerinde ve çeşitli yerleşim yerlerinde bu trajediden etkilenen Suriye vatandaşlarına insani yardım sağlamada en cömert davranan ülke olmuştur (<http://www.goc.gov.tr>, 30.03.2017).

2. Göçmen, Mülteci, Sığınmacı Kavramları

Bulunduğu ülkeyi çoğu zaman ekonomik nedenler olmak üzere çeşitli nedenlerle kendi isteği ile terk ederek başka bir ülkeye yasal yollardan giriş yaparak yasal olarak o ülkede yaşayan kişilere **göçmen** denir. Herhangi bir nedenden dolayı can ve mal güvenliği tehlikede olan ve haksızlığa uğrayacağı korkusu ile vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan, bulunduğu ülkenin korumasından yararlanamayan ve ülkesine dönmek istemeyen kişiler **mülteci** olarak kabul edilmektedir. Ülkesini terk ederek, mülteci olduğu iddiasıyla bir başka ülkeye sığınan fakat henüz mülteci olup olmadığı hakkında yetkili merciler

tarafından karar verilmemiş kimseler ise **sığınmacı** şeklinde ifade edilmektedir (Deniz, 2014:177,178).

3. Geçici Koruma Düzenlemesi

2004 tarihli 100 No'lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre geçici koruma için "kitlesele sığınmanın varlığından söz edebilmek için uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşılama) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak hale gelmesi" gerekmektedir. Bu unsurları içeren kitlesele akının süregelir hale gelmesi durumunda acil çözümler bulmak amacıyla geçici koruma sağlanmaktadır. Geçici koruma devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitlesele halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur (<http://www.goc.gov.tr>, 30.03.2017).

Türkiye'ye gelen Suriyeli vatandaşlara Geçici Koruma kapsamında birtakım haklar tanınmıştır. Gelenlerin kayıt işlemlerinin tamamlanmasıyla Geçici Koruma Kimlik Belgesi verilmesinin ardından gelen kişilere Türkiye'de koruma ve yardım sağlanmaktadır. buna daha kalıcı bir çözüm bulunana kadar ülkede kalış, zorla geri göndermeye karşı koruma, öncelikli ihtiyaçların karşılandığı kabul düzenlemelerine erişim gibi birçok hak, hizmet ve yardımda dâhildir. Türkiye'deki yükümlülüklerini yerine getirmeyenler Türk kanunları uyarınca idari yaptırımlarla karşılaşabilir ya da cezai kovuşturmayaya maruz kalabilecekleri gibi eğitim ve acil sağlık hizmetleri hariç, bazı haklara erişimleri de kısıtlanabilir. Bu nedenle Türkiye'de ikamet ettikleri süre içerisinde tüm kurallara, kanunlara ve yükümlülüklerine uymaları gerekmektedir (Uzun, 2015: 113; UNHCR, 2017:15-20).

4. Suriyeli Mültecilerin Kamp İçi ve Kamp Dışında Yaşamalarına İlişkin Oranlar

2015 yılı sonu itibariyle kayıt altına alınan Suriyeli yabancıların cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde 2.503.549 Suriyeli yabancıların 1.174.190'ünün kadın, 1.329.359'unun erkek olduğu görülmektedir. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından, Suriye'den

ülkemize gelenler için geçici barınma merkezleri kurulmuştur.

Tablo 1 verilerine göre; Toplam:255.644 kişi barınma merkezlerinde bulunmaktadır. En fazla Şanlıurfa'daki barınma merkezinde Suriyeliler bulunmaktadır (112.473 kişi), ikinci sırada Gaziantep (38.347 kişi), üçüncü sırada ise Kilis ilimizdeki kamplarda (35.787 kişi) yaşam mücadelesi vermektedirler. Bu ilk üç sırayı, 4. Sırada Hatay ili (19.667 kişi), 5.sırada Kahramanmaraş (18.298 kişi), 6. Sırada Malatya (10.189 kişi), 7. Sırada Adıyaman (9.657 kişi), 8.sırada Osmaniye (7.302 kişi), 9. Sırada Mardin (3.369 kişi) ve son sırada Adana İli (555 kişi) izlemektedir.

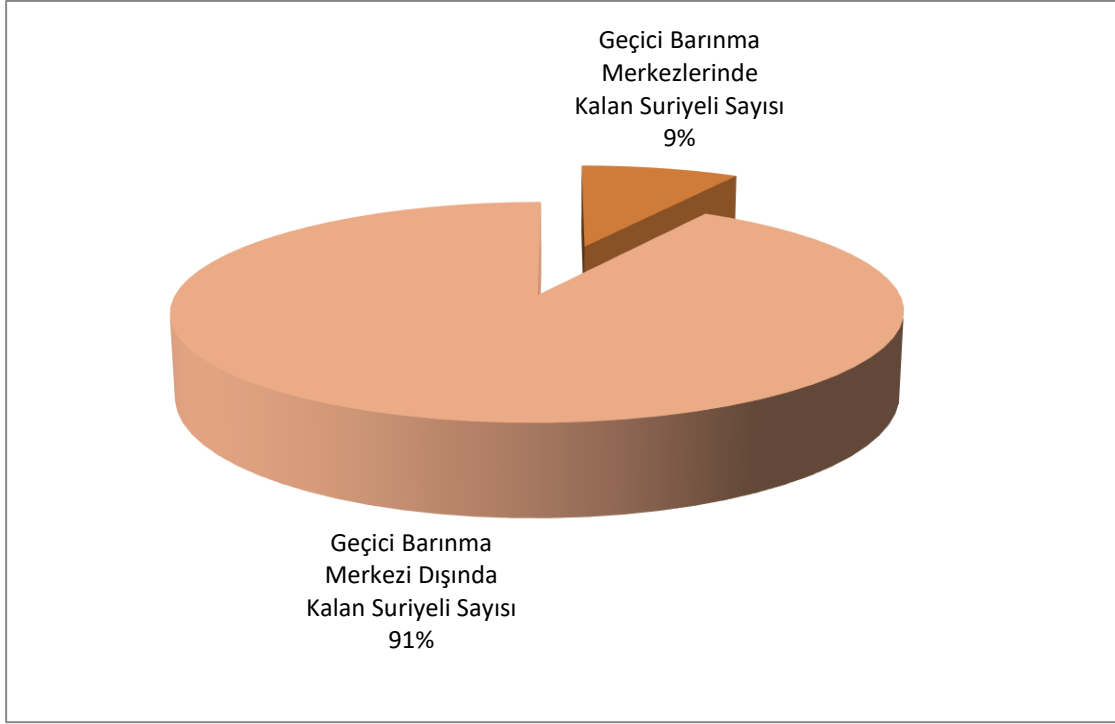
Kamplarda yaşayan Suriyeli oranı % 9'dur. 255.644 kişi kamplarda yaşamını devam ettirmekte oysa büyük bir çoğunluğu (%91) kamp (barınma merkezleri) dışında (2.711.505 kişi) yaşamaktadır (Grafik:1). Suriyeli mültecilerin bir kısmı geçici barınma merkezlerindeki 5726 çadır ve 1000 konteynırda yaşarken büyük bir bölümü adı geçen merkezlerin dışında konutlarda yaşamaktadır (Sandal vd. 2016: 479).

Grafik:2 verilerine göre Suriyeliler en fazla İstanbul ilinde yaşamakta (479.333 kişi), ikinci olarak en çok yaşadıkları il Şanlıurfa (420.532 kişi) ve 3. Sırada ise Hatay ilimizde yaşamaktadırlar (383.946 kişi).

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (Barınma Merkezleri, 23.03.2017 Tarihi İtibariyle 10 ilde 22 Barınma Merkezi)

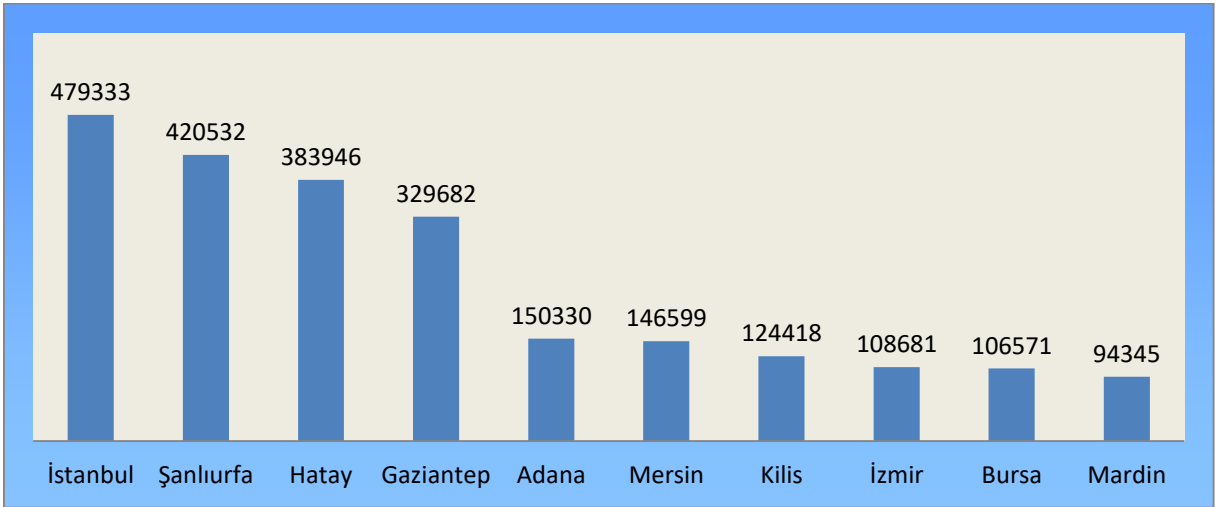
Şanlıurfa	112.473
Gaziantep	38.347
Kilis	35.787
Kahramanmaraş	18.298
Mardin	3.369
Hatay	19.667
Adana	555
Adıyaman	9.657
Osmaniye	7.302
Malatya	10.189
Toplam	255.644
Geçici Barınma Merkezi Dışında Kalan Suriyeli Sayısı	2.711.505
Türkiye Bulunan Toplam Suriyeli Sayısı	2.967.149

Kaynak: <http://www.goc.gov.tr> , 02.04.2017.

Grafik 1. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeli Sayısı

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik , 02.04.2017.

Grafik 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik , 02.04.2017.

5. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Konut Sorunları

Kamp içindeki sığınmacılar çadır veya konteynerlerde yaşamaktadırlar. Kamp dışında ise erkek sığınmacıların yüzde 75'i ve kadın sığınmacıların yüzde 73'ü bir ev veya apartman

daresinde yaşamaktadır; fakat erkek sığınmacıların yüzde 13'ü ve kadın sığınmacıların yüzde 16'sı harabelerde yaşamaktadır ve erkek ve kadın sığınmacıların her birinin yüzde 10'u derme-çatma geçici düzen veya plastik korumalar altında yaşamaktadır. Böylece, bu yüzdeler göstermektedir ki erkek sığınmacıların 4'te 1'e

yakını ve kadın sığınmacıların 4'te 1'den fazlası harabelerde, derme-çatma geçici düzenlemelerde, plastik korumalar altında veya açık alanda yaşamaktadır (AFAD,2013: 34).

Mersin Üniversitesi'nin bir araştırmasına göre; Mersin'de yaşayan Suriyeli göçmenler büyük oranda kiralık konutlarda kalmaktadır. Konut kiralalarında normalin üzerinde artış yaratan göç akınının yarattığı bir sonuç, birden fazla ailenin aynı evi paylaşmalarıdır. Bu durum özellikle daha yoksul göçmenlerin yerleştiği Toroslar ve Akdeniz ilçe merkezlerinde söz konusu olmakla birlikte daha hali vakti yerindeymiş gibi göçmenlerin yerleştiği Yenişehir ve Mezitli'de (özellikle bu ilçenin batısındaki Tece, Tömük gibi yazlık konut bölgelerinde) de görülmektedir. Barınma konusundaki diğer örüntülere gelince, kiracılara göre, daha düşük oranda konut satın alanların, kira ödemediği tanındıklarının, uzak veya yakın akrabalarının evlerinde oturanların bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanında, Otogar civarındaki otellerde çok sayıda Suriyeli erkeğin bekâr odaları sistemine benzer biçimlerde aynı odada 5-6 kişi kaldıkları, Adanalıoğlu ve Kazanlı gibi ticari tarımın geliştiği yerlerde mevsimlik işçiler gibi iki yıldır daimi olarak çadırlarda yaşayan yoksul-emekçi Suriyelilerin olduğu belirtilmiştir (Mersin Üniversitesi, Çalıştay Sonuç Raporu, 2014:62).

Kamplarda kalmak istemediği veya ihtiyaç duymadığı için böylesi kampların bulunmadığı Mersin'e gelen Suriyeli göçmenlerin sayısının son iki yılda hızla yükselmesi ciddi bir kiralık konut talebi yaratmıştır. Suriyelilere barınma ihtiyaçlarını karşılama konusunda danışmanlık hizmeti verecek kurumların veya oluşumların bulunmadığı koşullarda bu yüksek talep kira fiyatlarını kısa bir süre içinde ciddi biçimde (muhitine göre yüzde 20-30 oranında) arttırmıştır. Bu durum gerek Suriyeli göçmenler, gerekse de barınma ihtiyacını konut kiralararak karşılayabilen, büyük bölümü dar gelirli T. C. vatandaşları (özellikle de üniversite öğrencileri için) açısından hayat pahalılığına neden olmaktadır. Bu durumun her iki kesimi görece yoksullaştırıcı etkisi olmasının ötesinde, birden fazla ailenin bir arada kalması, sırf yüksek talebi karşılamak için viranelerden, kömürlüklerden, boş duran metruk yerlerden, otopark yerlerinden bozma fiziki, sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz barınma koşullarında kalmaya neden olduğu görülmektedir (Mersin Üniversitesi, 2014: 62).

6. Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitim ve Kayıt Sorunları

Savaş öncesi döneme bakıldığında ve Diğer Arap ülkeleri ile karşılaştırıldığında; Suriye halkının öğrenim seviyesi yüksektir. İyi eğitilmiş bir işgücü vardır. 10 yaşın üzerindeki nüfusun % 76,9'u okur-yazardır. Bu oran erkek nüfusta % 89,7 kadın nüfusta ise % 64 oranındadır (Paksoy ve Karadeniz, 2016:789).

Paksoy ve Karadeniz (2016) tarafından Kilis'te çalışan Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik yapısı inceleyen araştırma verilerine göre; araştırmaya katılan 105 Katılımcıdan 8'i Suriye'de herhangi bir işte çalışmazken, 14'ü işçi, 15'i esnaf, 42'si öğrenci ve 26'sı diğer meslek gruplarından olduğu; Kilis'te çalışanların %40'ının Suriye'de öğrenci olduğu saptanmış ve iç savaşın öğrencileri önemli ölçüde etkilediğini belirlenmiştir (Paksoy ve Karadeniz, 2016: 792).

Suriye'deki çatışmaların en fazla etkilediği konuların başında çocuk ve gençlerin eğitim süreçleri gelmektedir. Olayların başladığı Mart 2011'den itibaren büyük oranda okulların kapanmaya başlamış olması nedeniyle, Türkiye'ye gelmeden önce de Suriyeli çocuklar için eğitimsiz geçen bir zaman söz konusudur. Sığınma olayının öngörülen sayı ve süreleri fazlasıyla aşması eğitim ihtiyacının önemini artırmıştır (Seydi, 2014: 268).

Ailelerin, çocuklarını Türk okullarına kaydettirebilmek için İl Milli Eğitim Müdürlüklerine başvurmaları gerekmektedir. Başvuru sonrasında İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri iki farklı hususta karar alacaktır: Çocuğun geçmişte aldığı eğitim düzeyi ve mevcut becerileri doğrultusunda hangi sınıfa ve hangi okula kaydedileceği konusudur.

Türk okullarına ya da Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)'lere kayıt olabilmek için Türk makamlarında kayıt olunması ve geçerli bir ikamet izin belgesine, Geçici Koruma kimlik belgesine ya da Yabancı Tanıtma Kartına sahip olunması gerekmektedir. İlgili makamlara kayıt başvurusunun yapıldığı fakat kimlik belgesinin henüz hazırlanmadığı durumlarda ise öğrenciler, eğitim kurumlarına "misafir" öğrenci statüsünde kayıt olabilirler. Çocuğun yerleştirileceği sınıfa ilişkin karar genellikle Tanıtma ve Denklik Komisyonu tarafından alınmaktadır. Bu süreçte çocuğun menşe ülkesinde almış olduğu eğitimin düzeyini gösteren belgeler belirleyici olmaktadır. Herhangi bir belgenin bulunmadığı durumlarda ise, ilgili karar çocukla yapılacak olan mülakat veya kısa bir

yazılı değerlendirmenin ardından alınacaktır. Türk okullarına kayıt olabilmek için ailelerin aşağıdaki belgeleri ibraz etmeleri gerekmektedir:

Türk makamlarına kayıt olunduğunu kanıtlayan belgeler – ikamet izin belgesi, Geçici Koruma kimlik belgesi ya da Yabancı Tanıtma Kartı;

- Türkiye’deki okullardan (veya GEM’lerden) ya da (varsa) Suriye’deki okullardan alınan karneler;
- (Varsa) mevcut ikamet adresini gösteren belgeler. Bu belge çocuğun, bulunduğu konuma en yakın okula yerleştirilebilmesinde yardım olacaktır. Öğrenciye ait veriler aynı zamanda e-okul ya da Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) bilgi yönetim sistemlerine de kaydedilecektir. Fakat söz konusu işlemlerin kendiliğinden gerçekleşmeyeceğini Suriyeli ailelerin unutmaması gerekir. Kimlik belgesinin teslim edilmesinin ardından durumu okula bildirme ve kayıt statüsünü güncelleme sorumluluğu mülteciye aittir. Çocuğun okula kayıt olmadan önce Türkçe konuşabiliyor olmasına gerek yoktur. Çocukların okula erişim hakkı Türkçe konuşamadıkları gerekçesiyle reddedilemez (UNHCR, 2017: 15-16).

Türkiye’deki üniversitelere kayıt olabilmek için gereken şartlar Genellikle yabancı öğrencilerin bir Türk üniversitesine kabul edilebilmeleri için geçerli bir pasaporta sahip olmaları şartı aranır. Yükseköğrenime ilişkin politikalar YÖK (Yükseköğretim Kurulu) tarafından belirlenmektedir; fakat uygulama alanında birçok görev ve yetki üniversitelere devredilmektedir. Bu nedenle üniversitelerin uygulamalarında bazı farklılıklar görülebilir (UNHCR, 2017: 15-16).

Türkiye’de mültecilerin eğitim sorunları söz konusudur. Paksoy ve Karadeniz’in (2016) araştırma verilerine göre; araştırmaya katılan 105 örneklemden % 57,1’i Suriye’de yarıda kalan eğitimini Türkiye’de tamamlamak isterken, % 42,9’u bu soruya “hayır” cevabını vermiştir. Eğitim sorunlarının çözümüne ilişkin YÖK’ün 03.09.2012 tarihli yazısında “Suriye’de ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimi görmekte iken, eğitimlerine ara verenlerin Gaziantep, Kilis 7 Aralık, Harran, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkutata, Çukurova ve Mersin Üniversiteleri’nde özel öğrenci olarak ders alabilmelerine” karar verilmiştir (Paksoy ve Karadeniz, 2016:796).

6.1. Türkiye’de Suriyelilere Yönelik Burs Programları

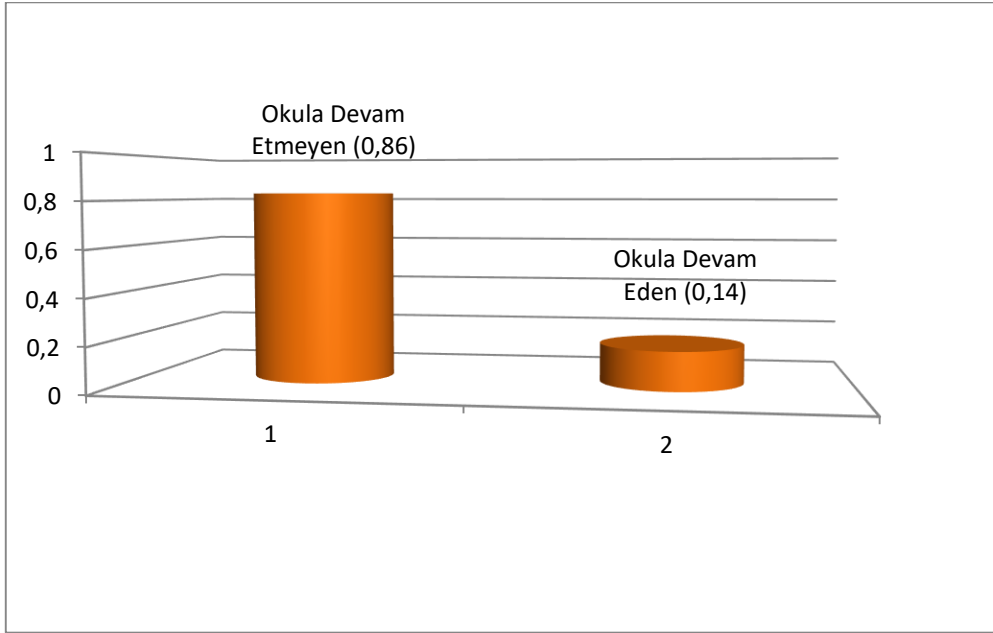
Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim görmek üzere burs imkânlarından faydalanmak isteyen Suriyeli öğrencilerin burs başvurularını gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu rekabete dayalı bir burstur ve her başvurularına burs verileceğine dair bir güvence yoktur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) de Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim görmek isteyen öğrenciler için Birleşmiş Milletler Burs Programı (DAFI) yürütmektedir. Ayrıca Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki üniversitelerde eğitim görmek isteyen öğrencilere yönelik olarak uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen burs programları da bulunmaktadır. Suriyeli öğrencilere Türkiye dışında eğitim almaları için sağlanan burs imkânları Suriye’deki çatışma nedeniyle eğitimlerini tamamlayamayan öğrencilere yönelik birçok burs imkânı mevcuttur. Birçok hükümet, üniversite ve özel kuruluş, uluslararası öğrencilere yönelik burs imkânları sağlamaktadır. Örneğin:

- DAAD (Alman Akademik Değişim Programı – German Academic Exchange Programme)
- İngiltere tarafından sunulan Chevening Bursları (Chevening Scholarships).

Türkiye dışında eğitim görmek isteyen mültecilere, mevcut olanakları bireysel olarak araştırmaları ve ilgilendikleri programlara başvurmaları önerilmektedir. Mülteciler, bazen burs kazandıkları ülkelerden vize alma hususunda bazı sorunlar yaşamaktadır. Burs veren kurum ve kuruluşlar tarafından bu hususta sağlanan destekler değişiklik gösterebilmektedir. Çevrimiçi (online) dersler ve eğitim programları Yükseköğrenim programlarının yanı sıra, birçok eğitim kurumu tarafından çevrimiçi dersler de sunulmaktadır.

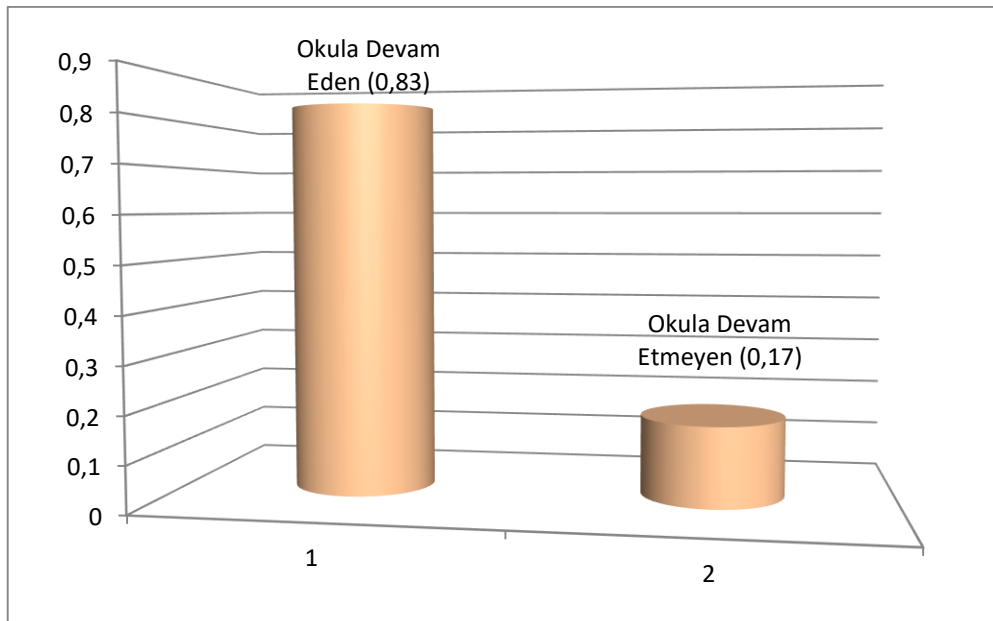
6.2. Okullara Devam ve Eğitim Kurslarına Katılım Durumları

Okula devam konusunda kamp içi ve kamp dışına bakıldığında neredeyse birbirinin tam tersi oranlarla karşılaşılmaktadır. 6-11 yaş arası Suriyeli sığınmacı çocukların kamp dışında yaşayanlarının çok azı okula devam etmektedir. Kamp dışındakilerin % 86’sı okula devam etmemekte, ancak % 14’ü okula devam etmektedir (Grafik:3).

Grafik 3. Kamp Dışındaki 6-11 Yaş Arası Çocukların Okula Devam Durumu

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr>

Grafik 4. Kamp İçindeki 6-11 Yaş Arası Çocukların Okula Devam Durumu

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr>

Kamplarda yaşayan 6-11 yaş arası çocukların yüzde 83'ü okula devam etmekte, aksine % 17'si okula devam etmemektedir (Grafik:4).

Kamplarda okula devam eden sığınmacı çocukların yüzde 38'i belediyeler, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) veya Suriye vatandaşları tarafından organize edilen bir okula devam etmektedir. Kamp dışında

yaşayan Suriyeli çocukların yüzde 31'i resmi Türk okullarına devam etmektedir.

Çeşitli eğitim kurslarına katılan Suriyeli kadın ve erkek sığınmacıların oranlarına bakıldığında; en popüler eğitim kursu "Kuran-ı Kerim Kursu" dur. Erkek sığınmacıların yaklaşık yüzde 40'ı ve kadın sığınmacıların yaklaşık yüzde 27'si bir Kur'an kursuna katılmıştır. İkinci en popüler eğitim kursu "Türkçe Okuma-Yazma Eğitimi" dir. Erkek ve kadın sığınmacıların yaklaşık yüzde 27'si Türkçe Okuma-Yazma Kursuna katılmıştır. Dahası, erkek sığınmacıların yüzde 9'u ve kadın sığınmacıların yüzde 18'i biçki ve dikiş-nakış ile ilgili bir eğitim kursuna katılmıştır. Kuaförlük ve el işleri eğitim kurslarına katılan kadınlar, erkeklere göre bir dereceye kadar daha fazladır. Diğer eğitim kursları kadınların ve erkeklerin her birinin yüzde 14-15'i kadarının ilgisini çekmiştir. Sığınmacıların büyük bir oranı katıldıkları eğitim kurslarından çok memnundurlar. Bu noktada eğitim kurslarının çeşitliliğinin ve erişilebilirliğinin artırılmasını da dile getirmektedirler (AFAD, 2013: 50).

7. Suriyeli Çocuk İşçiler Sorunu

Türkiye'de 3 çeşit en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği türü bulunmaktadır. Bunlar; mevsimsel tarım işlerindeki, küçük ve orta boy işletmelerde (KOBİ) tehlikeli koşullardaki ve son olarak sokaklardaki çocuk işçiliğidir. UNICEF verilerine göre; Türkiye'de en az 42.000 çocuğun sokaklarda yaşadığı ya da çalıştığı tahmin edilmektedir; ancak gayri resmi rakamlar, Suriye'de yaşanan iç savaş nedeni ile Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan sığınmacı statüsündeki çocuklarla birlikte bu sayının 80 hatta 100 binlere kadar çıktığını ön görmektedir. Bu çocukların büyük çoğunluğu, daha iyi yaşam standartları arayışı içinde şehirlere akın eden ve sosyal sınırlılıkları olan, sosyo ekonomik düzeyi düşük göç etmiş ailelerden oluşmaktadır (Gülçubuk, 2012:79; Küçükali, 2016:1348).

Suriye'deki savaşın en büyük mağduru olan mülteci çocuklar, eğitim hakkından mahrum bırakıldıkları için ailelerinin yaşam mücadelesine ortak olmaktadır. Çocuklar kırsalda tarlalarda, bahçelerde, kentlerde ise atölyelerde ve sokakta çalıştırılmaktadır. Diğer yandan yetişkinlerin iş bulamaması çocukları çalışmaya zorlayabilmektedir. Antep, Kilis, Urfa, Antakya gibi sınır illerde, Suriyeli çocuk işçiler, trikotaj atölyelerinde, tekstil fabrikalarında, kuru meyve fabrikalarında, ayakkabı imalat atölyelerinde ve

araba tamirhanelerinde, tarım işçiliğinde, sokaklarda kâğıt mendil, su satıcılığı gibi işlerde çalıştırılmaktadır. Çocuklar yetişkinler için bile tehlikeli kabul edilen işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Suriye'deki iç savaş koşullarına bir de ağır iş yükünün eklenmesi çocuklar üzerinde olumsuz fizikî ve psikolojik etkiler bırakmaktadır. Suriyeli göçmenler ve Suriyeli çocuklar, artık kayıt dışı ekonominin bir parçası olmuş ve bu alanın en ağır koşullarına mahkûm edilmiş durumdadır. Türkiye'de Suriyeli mültecilerin çalışma izinleri sorununun tam olarak çözülmemesi sonucu, Suriyeli işverenlerin üretim yaptıkları atölyelerin çoğunluğunda da çocuk işçiler yoğun olarak çalıştırılmaktadır. Yetişkin işçilerle birlikte olumsuz koşullara sahip atölyelerde, günde 12-14 saat çalışan çocuk işçiler, genellikle yarı yarıya ücret almaktadır. Erken yaştan itibaren kimyasallar ve ağır iş şartlarına maruz kalan çocukların bedenlerinde meslek hastalıkları daha çabuk görülebilmektedir (Tarlan, 2016).

Geçimi sağlamanın onlar için oldukça güç olduğu Türkiye'de bunun başarabilmek için yapabilecekleri her türlü işi, Türkiye'nin her bölgesinde arama çabasına girmişlerdir. İstatistiklerde açıklandığı üzere, bugün Suriyeliler Türkiye'nin her iline dağılmış haldedir ve yurdun dört bir yanında Suriyeli mülteciler mevsimlik tarım sektöründe çalışmaktadır. Yine, yoksul kesimlerin uğraş alanlarını oluşturan atık kağıt ve plastik toplayıcılığında giderek artan Suriyeli nüfus bulunmaktadır. Bu gibi işlerde özellikle çocuk emeğinin kullanımının yaygın olduğunu da hatırlatmak gerekir (Çetin, 2016:1012).

UNICEF'in 4 Nisan 2016 verilerine göre, Geçici Barınma Merkezlerinde (kamplarda) 83.443, devlet okullarında 75.600, Geçici Eğitim Merkezlerinde 175.000 çocuk olmak üzere Suriyeli öğrenci sayısı toplam 334.043'tür. Kamplarda okullaşma oranının yüksek olduğunu göz önüne alırsak, toplam Suriyeli mültecilerin % 31'ini okul yaşında olarak kabul edebiliriz, ki bu sayı yaklaşık olarak 850.000 çocuk olduğu anlamına gelmektedir. UNICEF'e göre bu çocukların yalnızca 325.000'i okula kayıt yaptırmıştır. Çocukların 15 bininin okula devam etmediği, gelecek yıl planında Suriyeli çocukların ancak yarısı kadarının okula gidebileceği düşünülmektedir (Tarlan, 2016).

Tüm bu verileri doğru kabul edersek, 2015-2016 eğitim döneminde eğitim almayan yaklaşık 525.000 civarında çocuk bulunmaktadır. Bu yarım milyonu aşkın çocuğu ve geçen beş yıllık süre

boyunca eğitim yaşının dışına çıkan diğer yüz binleri de katarsak, karşımızda devasa bir eğitim almamış, okuma yazma dahi bilmeyen çocuk ve gençler olduğu kabul edilebilir.

Suriye’de savaşın bitmesi yakın zamanda olası görünmediği için Suriyeli mültecileri geçicilik statüsünde tutmanın toplumsal manada işlevsel olmadığı, aksine ileride çözülmesi güç sosyal problemlere sebep olacağı ileri sürülebilir. 5 yıldır okul sistemi dışında kalmış 400 bine yakın mülteci çocuk olduğu ve bu çocukların eğitimden uzak kalmalarının çeşitli toplumsal sorunlara gebe olması ve yasa dışı yollara sapma ihtimalleri göz önünde tutulmalıdır. Türk toplumuyla adaptasyonu sağlayamayan Suriyelilerin gelecekte yaratabilecekleri olumsuz sonuçlar da ihtimaller arasındadır. Bu ve diğer örnekler üzerinden Türkiye’nin göçmen ve mültecilerin uyum sağlamalarına, işgücüne dahil olup ekonomik entegrasyonlarının sağlanmasına yönelik zaruret rahatlıkla ortaya konabilir. Esas olarak sığınmacıların işgücüne katılmaya dönük isteklerinin var olduğu bilinmektedir. Bu sebeple Suriyeli sığınmacılar arasında çalışıp emekleri karşılığında kazandıkları parayla yaşamaya dönük büyük bir motivasyon olduğundan rahatlıkla bahsedilebilir. Bu anlamda bu yönde bir politika geliştirilmesi halinde Suriyeli sığınmacıların ekonomik entegrasyonlarının sağlanmasının rahat olacağı, bu anlamda da Türkiye’nin bu konuda önemli avantajlara sahip olduğu iddia edilebilir (Çetin, 2016:1012).

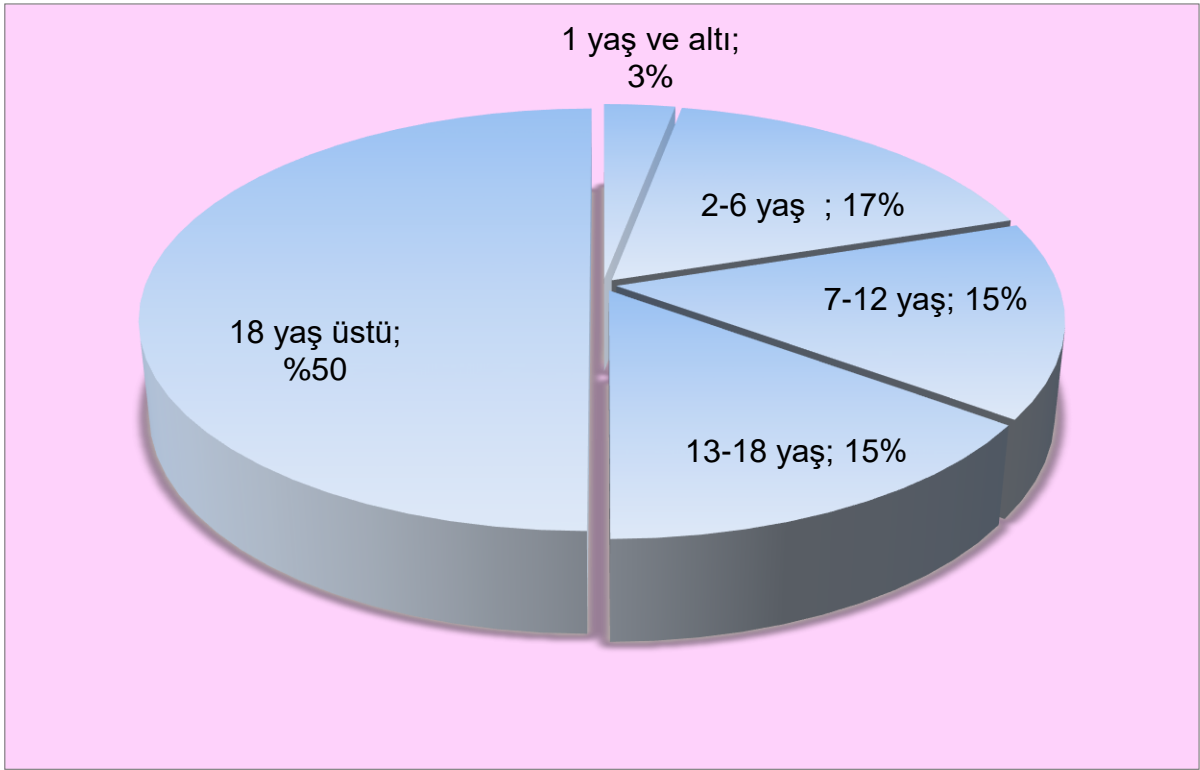
Suriyeli mültecilerin çoğunluğu % 26’lık oranla, ücretli işçi olarak istihdam edilmektedir. Bunların neredeyse tümü kayıt dışı halde imalat sanayiinde, çoğunlukla da tekstil sektöründe çalışan işçilerden oluşmaktadır. %21’lik oranla Suriyeli mülteciler geçimlerini sağlayabilmek için gündelik geçici işlerde çalışmaktadırlar. Bu işler başlıca şunlardan oluşmaktadır: Mevsimlik tarım işçiliği, inşaat ve atık kağıt/plastik toplayıcılığı, çiftlik işçisi gibi iş kollarıdır. Bu işler yoğun emek gücünü gerektirmelerine karşın çok düşük kazanç getiren

uğraş alanlarını oluşturmaktadır. Sözelimi, bahçe işinde günde 12 saat çalışan bir işçinin yevmiyesi 30-40 TL arasında değişmektedir. Yine, atık kağıdın kilosu alıcı tarafından 20 kuruşa alınırken toplayıcı en iyi ihtimalle günde 40 TL civarı bir kazanç elde edilmektedir. Basında yer alan bazı haberlerde bu sektörde depo sahibi kişilerce Suriyeli çocukların günlük 5 TL’den 12 saat çalıştırıldığı görülebilmektedir (Çetin, 2016:1007).

8. Suriyeli Mülteci Kadınların ve Çocuklarının Diğer Sorunları

Suriye’de çıkan savaş sonucu ülkelerini terk edip Türkiye’ye göç eden bu mülteciler misafirhanelerde, kamp içinde ve dışında ya da çadır kentlerde yaşamakta ve kalıcı nüfus oluşturmaktadır. Gelen bu sığınmacıların % 53’ünden fazlası 18 yaş altındaki çocuklardan oluşurken, % 75’ten fazlası da özel korumaya muhtaç çocuk ve kadınlardır. “Bunun yüzde 50,2’si kadınlardan ve özellikle yüzde 23,7’si 18-59 yaş aralığındaki yetişkin kadınlardan oluşmaktadır.” Suriyeli Kadınların% 67,5’i en fazla ilkokul düzeyinde eğitim görmüştür. Suriyeli kadınların içinde yetişmiş oldukları aile çevresinden ve alışkın oldukları toplumsal değerlerden ayrılarak yaşadıkları zorunlu göç, fiziksel yer değiştirme yapıldıktan sonra senelerce devam eden sıkıntılı bir süreçtir (Barın, 2015:19; Balcılar, 2016:35).

Kamplarda yaşayan kadınlar ile kamp dışında yaşayan kadınların yaş dağılımları büyük oranda benzerlik göstermektedir. En yoğun olan yaş grubu 19-54 yaş grubudur. Kamplarda yaşayanların yüzde 42’si ve kamp dışında yaşayanların yüzde 44’ü bu yaş grubuna dâhildir. Bu yaş grubuna genellikle “asal” yaş grubu adı verilmektedir. Çalışma çağı nüfusu olarak da tanımlanmaktadır. Türkiye’de bulunan Suriyeli kadınların yarıya yakının, çalışma çağıında ve iş gücüne katkı yapabilecek durumda olduğu dikkat çekicidir (AFAD, 2014:21).

Grafik 5. Suriyeli Mülteci Kadınların Yaş Grupları

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr>

Grafik 5 verilerine göre; kamp dışında bulunan kız çocuklarının yaklaşık yüzde 3'ü 1 yaş ve altı bebeklerden oluşmaktadır. 2-6 yaş aralığındaki çocuklar yüzde 17, 7-12 yaş aralığındaki çocuklar yüzde 15 ve 13-18 yaş aralığındaki ergenler de yüzde 15'lik bölümü oluşturmaktadır. 0-18 yaş grubu birlikte değerlendirildiğinde, kamp dışındaki kadınların yüzde 50'sinin 18 yaş ve altı kişilerden oluştuğu görülmektedir. Çalışma çağı olarak nitelenen 19-54 yaş grubunun oranı yüzde 44, 55-64 orta yaş grubu yüzde 4 ve 65 yaş ve üzerindeki ise yüzde 2'lik kesimi (Toplam:%50) oluşturmaktadır (AFAD, 2014:23).

Ülkemizde bulunan altı yaş ve üzeri, Suriyeli kadınların eriştikleri eğitim düzeyleri genel olarak değerlendirildiğinde, Suriyeli kadınların eğitim seviyelerinin düşük olduğu göze çarpmaktadır. Okur yazar olmayanların oranı yüzde 21 seviyesindedir ki bir başka deyişle her 100 Suriyeli kadının 21'i okuma-yazma bilmemektedir. Sadece okur yazar olduğunu belirtenlerin oranı yüzde 8, ilkokul mezunu olanların oranı yüzde 35, ortaokul mezunu olanların oranı yüzde 20, lise mezunu olanların oranı yüzde 10 ve üniversite veya daha yüksek bir eğitim seviyesine sahip olanların oranı ise yüzde 6 seviyesindedir. Okur yazar olmayan, sadece okur yazar olan ve ilkokul mezunu olan

kadınlar bir arada değerlendirildiğinde, yüzde 64'lük bir oran ile karşılaşılmaktadır. Bu oran kamp içindeki kadınlarda yüzde 62 ve kamp dışındaki kadınlarda yüzde 66 olarak hesaplanmaktadır. Kamp içindeki kadınların kamp dışındaki kadınlardan daha iyi eğitilmiş olduğu görülmektedir. İlkokul ve üzeri eğitim durumuna sahip kadınların oranı kamp içinde yüzde 76 iken kamp dışında yüzde 66'dır. Yine lise düzeyinde eğitime sahip kadınların oranı kamp içinde yüzde 11 iken kamp dışında yüzde 9'dur (AFAD, 2014:25).

Medeni duruma ilişkin yorum yapılırken göz ardı edilmemesi gereken bir diğer nokta da genç yaşta yapılan evliliklerin Suriyeli kadınlar arasında oldukça yaygın olmasıdır. Sadece 15-18 yaş grubundaki kadınlar bir arada değerlendirildiğinde evli olanların oranının yüzde 14 olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle 15-18 yaş grubundaki her 100 Suriyeli kadının yaklaşık 15'i evlidir (AFAD, 2014:27).

Kamplarda yaşayan kadınların yaklaşık yüzde 13'ü ve kamp dışında yaşayan kadınların yaklaşık yüzde 14'ü hamiledir. Kamplarda yaşayan kadınların yüzde 11'i ve kamp dışında yaşayan kadınların yüzde 3'ü doğum yapmıştır. Kamplardaki

doğumların yaklaşık yüzde 96'sı ve kamp dışındaki doğumların yaklaşık yüzde 97'si bir hastane veya klinikte gerçekleştirilmiştir. Bu hastane veya klinikler kamp içinde veya kamp dışında yer almaktadır (AFAD, 2013:44).

Suriyeli kadınların veya aile bireylerinin psikolojik desteğe ihtiyacı olup/olmadığı konusuna gelince; kamp içi ve kamp dışı birlikte değerlendirildiğinde kadınların yüzde 52'si kendilerinin veya yakınlarının psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle kadınların yarısından biraz fazlası, kendilerinin veya yakınlarının psikolojik desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Kamp içinde kendilerinin veya yakınlarının psikolojik destek ihtiyacını belirten kadınların oranı yüzde 55 ve kamp dışında ise bu oran yüzde 49'dur. Kamp içinde yaşayan kadınların kamp dışında yaşayan kadınlara oranla daha fazla psikolojik destek ihtiyacı belirtmeleri üzerinde durulması gereken bir durumdur (AFAD, 2014:38).

Suriyeli yetişkin sığınmacılar ve çocuklar arasında uyku bozukluklarının varlığı konusuna gelince; hem yetişkinler hem de çocuklar arasında uyku bozuklukları olanların oranı kamp içerisinde yaşayanlar arasında kamp dışındakilere göre daha yüksektir. Kamp içinde yaşayan yetişkinler arasında uyku bozukluğu olanların oranı yüzde 24 ve kamp içinde yaşayan çocuklar arasında uyku bozukluğu olanların oranı yüzde 25'tir. Kamp dışında yaşayan yetişkinler ve çocuklar arasında bu yüzdeler bir dereceye kadar daha düşüktür. Kamp dışında yaşayan yetişkinler arasında bu yüzdeler, kamp dışında yaşayan yetişkinler arasında yüzde 14 ve kamp dışında yaşayan çocuklar arasında yüzde 17'dir. Böylece, kamplarda yaşayan yetişkinlerin hemen hemen 4'te 1'inin ve benzer biçimde kamplarda yaşayan çocukların 4'te 1'inin uyku bozukluğu olduğu sonucuna varabilmekteyiz. Bu yüzdeler kamp dışında yaşayan yetişkinler ve çocuklar arasında bir dereceye kadar daha azdır (AFAD, 2013:40)

Türkiye'de kamplarda kalan Suriyelilerin temel ihtiyaçları kayıt kartı ile sağlanmaktadır. Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınlarla ilgili yapılan en önemli araştırma AFAD'ın yapmış olduğu araştırmadır. AFAD'ın hazırlamış olduğu "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar 2014" raporunda, Türkiye'deki Suriyeli kadınlara ilişkin yapmış oldukları saha çalışmaları ile elde ettikleri birtakım demografik veriler bulunmaktadır. Kadınların bazıları kamp görevlilerinden şikâyetçi oldukları için, bazıları alıştıkları haremlik-selamlık hayatı

devam ettiremedikleri için, bazıları ise mahremiyetlerinin çiğnendiğini düşündükleri için ne kadar tehlikeli ya da güvenilmez olursa olsun kamp dışında yaşamayı tercih etmektedir. Ancak bu durum tam tersi de yaşanabilmekte yani yer olmadığı için kamp dışında kalmış olan Suriyeli ailelerin, sıra gelmesi için bekledikleri de olmaktadır. Gıda yardım programı yüklenen para ile kamp içinde gerekli alışveriş yapabilecek duruma sahip olsalar bile kamp içinde yaşadıkları bazı sıkıntılardan dolayı kamp dışında yaşamayı tercih edebilmektedir. Lakin bir diğer şikâyet alanı, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yardımı kestikten sonra kartlara yüklenen para miktarının kamplardaki ailelerin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemesidir (Barın, 2015:31).

Suriye geleneklerine göre kocası vefat eden kadınların üç veya bölgeye göre dört ay süren bir yas dönemi bulunmaktadır. Geleneklerine göre, bu dönem boyunca erkeklerle görüşmemeleri gerekmekte ve bu durum kadınların çadırlarından çıkamamalarına neden olmaktadır. Ancak bu gelenek de göz önünde bulundurularak hazırlanmayan yaşam alanları kadınların sıkıntı çekmesine neden olmaktadır. Dile getirilen bir diğer önemli husus da kadın ve erkek görevli sayısının orantılı bir şekilde dağıtılmaması nedeniyle gelen eleştirilerdir. Gece saatlerinde kadın görevlilerin bulunmaması kadın mülteciler için ciddi sıkıntılar çıkarmakta buna ek olarak bayan tercümanın da bulunmaması hizmetlere erişim noktasında sıkıntılara neden olmaktadır. Bu bağlamda cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin tüm görevlilerin tam zamanlı çalışması gündeme getirilmelidir. Görüşülen pek çok aile tarafından barınmayla ilgili öne sürülen bir diğer temel problem ise su sıkıntısıdır. Buna ek olarak, duşa kabin sayısının yeterli olmaması ve her zaman sıcak suyun bulunmaması, özellikle birden fazla çocuğu olan kadınlar için öz bakımı zorlaştırmakta ve bu durum da onların sağlığını tehdit etmektedir (Barın, 2015:31).

Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi, Suriyeli Göçmenlerin Sorunları üzerine 2014 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına göre; Suriyeli kadın ve çocuk göçmenlere ilişkin temel sorunlardan birisi refakatçisi olmayan kadın ve çocuklar olarak saptanmıştır. Kocası ölmüş kadınlar ve anne babası ölmüş çocuklar en önemli sorunlardan birisi olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle refakatçisi olmayan çocukların yurtlara yerleştirilmesi sonucunda da dil sorunu ve Türk çocuklarıyla yaşadıkları uyum sorunlarına dikkat

çekilmiştir (Mersin Üniversitesi, Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu, 2014: 56).

Kadınlara ilişkin yaygın sorunlardan birisi olarak da erken evlilik, ikinci eş ve fuhuş olayları gündeme getirilmiştir. Çoğunlukla medyadan takip edilen bu tarz olayların emniyet kayıtlarına da girdiği belirtilmiştir. Erken evliliğin göçmen açısından kadını korumak ve kendi yaşamını da buradaki akrabaları aracılığıyla güvence altına alabilmek olarak ortaya çıkabildiği belirlenmiştir. Özellikle para karşılığında kızını evlendiren ailelerin kendi ekonomik ihtiyaçları bağlamında meseleye baktıklarına dikkat çekilmektedir (Mersin Üniversitesi, 2014: 56-57).

Doktorlar ise özellikle kadın ve çocuk sağlığına dikkat çekmektedir. Kadınların (özellikle kayıt altında olmayan kadınların) hastanelere ulaşımının zorluklarına ve kayıt altında olmayan Suriyelilerin başvurularının hastanelerdeki yığılmaları arttırdığını vurgulanmaktadır (Mersin Üniversitesi, 2014:57).

9. Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Uluslararası İnsani Yardımlar

AB Komisyonu Suriyeli sığınmacılara daha önceden yapılmış harcamalar için Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'na 300'er milyon Euro doğrudan kaynak aktarılmasını da onaylamış ve Suriyeli sığınmacıların sağlığı ile sığınmacı çocukların zorunlu eğitimi noktasındaki harcamalara katkı sağlayarak, 29 Kasım 2015'te düzenlenen Türkiye-AB Zirvesi'nde, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için 2017 sonuna kadar 3 milyar Euro'luk fon sağlamayı taahhüt etmiş, 18 Mart'taki zirvede ise bu bütçenin bitmesi durumunda 2018 sonuna kadar 3 milyar Euro'luk ek fonun hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştır. Fonların, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sağlık, eğitim, altyapı, gıda ve diğer ihtiyaçları için geliştirilecek projelere harcanması kararlaştırılmıştır (Özcüre, 2016:1426).

Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre Türkiye, gerçekleştirdiği 3,2 milyar ABD Doları tutarındaki resmi insani yardımla 2015 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından, dünyanın 2. büyük donör ülkesi olmuştur. Türkiye ayrıca aynı yıl milli gelirin % 0.37'sini insani yardım için ayırarak "Dünya'nın en cömert ülkesi" olmuştur. Türkiye'nin son dönemde insani yardımlar alanındaki faaliyetlerinin başlıca belirleyici unsuru Suriye'de devam etmekte olan krizin insani

boyutları olmuştur. Küresel boyuttaki etkileri her geçen gün artan söz konusu kriz, aynı zamanda ülkemizin mevcut insani yardım sistemi içindeki konumunu da güçlendirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye, uluslararası insani hukuktan kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde, ülkelerindeki şiddetten kaçan Suriyelilere yönelik izlediği açık kapı politikasına devam etmiş, zorla geri göndermeme ve sınırdan geri çevirmeme ilkelerini titizlikle uygulayarak, uluslararası hukuk uyarınca Suriyelilere, ayırım gözetmeksizin, geçici koruma sağlamayı sürdürmüştür (T.C.Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin Uluslararası Acil İnsani Yardımları, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_inساني_yardimlari.tr.mfa , 04.04.2017).

Türkiye her geçen gün insani ve ekonomik maliyeti artan 3 milyona yakın Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yaparken, uluslararası aktörler soruna sınırlı oranda katkı sağlamaktadır. BM'nin, AB ve diğer aktörleri bu konuda daha fazla sorumluluk almaya yönelik çağrılar beklenen seviyede karşılık bulmamaktadır. 2014 yılında Suriye operasyonları için 6,5 milyar dolar yardım çağrısında bulunan BM'nin bu talebi, ancak yüzde 30 düzeyinde karşılık bulmuştur (Kap, 2014:34)

10. Sonuç

Türkiye'de kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuk ve gençlerin yalnızca küçük bir kısmı eğitim alabilmektedir. Savaş mağduru olan bu çocuklar "kayıp nesil" olarak da adlandırılmaktadır. Ancak, bu çocuklar kanaatimizce henüz kaybedilmiş değildir. Alınacak eğitim ve destek önlemleri ile durum tersine çevrilebilir. Ayrıca, özellikle Suriyeli çocuk, kadın, genç ve tüm diğer Suriyeli mültecilerin acilen Türk Toplumunu ile geniş anlamda entegrasyonuna ilişkin önlem ve yapılanmalara ihtiyaç vardır.

Türkiye, kamplara kabul ettiği Suriyelilerin her türlü ihtiyaçlarıyla birlikte, eğitim ihtiyacını da büyük oranda karşılamaktadır. Bu anlamda Türkiye'de sığınmacılara verilen eğitim hizmetlerinin dünyada benzerini bulmak oldukça güçtür. Ancak özellikle kampların dışında yaşayan Suriyeli çocukların eğitime erişimlerinde halen bazı sorunlar olduğunu ifade etmek gerekir. Nitekim kamp içindeki Suriyeli çocukların büyük çoğunluğu eğitime devam etmekteyken, kamp dışındaki çocukların dörtte üçü eğitimine devam etmemektedir. Bundan dolayı, kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunlarına öncelik verilmesi gerekmektedir. Sorunların

çözümü için şu hususlar önerilebilir: Öncelikle Suriyelilerin geneline ilişkin sayısal ve demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, meslek vs.) sağlıklı bir şekilde Göç İdaresi tarafından kayıt altına alınmalıdır. Özellikle Suriyeli öğretmen ve akademisyenlerin tespit edilip kendi alanlarında çalışma imkânları sunulmalıdır. Kamp dışında eğitime erişememiş çocuklar için geçici eğitim merkezlerine ulaşım/servis hizmetleri sağlanmalıdır. Bazı illerde bu sorunun belediyeler tarafından giderildiği bilinmektedir. Bu gibi çalışmalar örnek alınarak ulaşım hizmeti yaygınlaştırılmalı, bu konuda yerel yönetimler destek vermelidir. Suriyeli öğrenciler ve aileleri için rehberlik ve danışma hizmetlerinin artırılması önemlidir. Başta Suriyeli öğrencilerin olduğu okullar olmak üzere tüm eğitim kurumlarında ve toplumda farkındalık eğitimleri verilmesi, ön yargı, hoşgörüsüzlük ve çatışmaların önlenmesi, Türkiye toplumunun da bu yeni sürece adapte olmasını hızlandıracaktır. Her düzeydeki Suriyeli öğrenci için burs olanakları geliştirilmelidir. Bu tür küçük destekler ile çocuk işçiliği, dilencilik ve erken evlilikler engellenebilir. Çocukların eğitime erişimi artırılabilir. Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin daha fazla bilimsel araştırmanın yapılması teşvik edilmelidir (Emin, 2016:24).

Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin, ağır kış koşulları da dikkate alınarak ivedilikle barınma sorununu çözecek adımlar atılmalıdır. Bu konuda prefabrik konutlardan bir kamp oluşturulabileceği gibi kamuya ait pansiyon ve yurtlardan yararlanma yoluna gidilebilir. Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun kadın ve çocuk olduğu dikkate alınarak her türlü sömürü ve istismarın önüne geçecek önlemler alınmalıdır. Sığınmacılara psikososyal destek hizmeti verilmelidir. Sığınmacıların topluma entegrasyonu için belediye ve halk eğitim merkezi bünyesinde dil ve meslek kursları açılmalı, yaşamlarını idame ettirebilmeleri için istihdam olanağı yaratılmalıdır. Çocukların eğitim konusuna Devlet ve sivil toplum kuruluşları ivedikle çözüm bulmalıdır. Çocukların boş kalmalarının onları istismara açık hale getireceği unutulmamalıdır. Çocuğun gidebileceği okulun uzakta olması ve ailelerin çocuklarını uzaklara göndermekten çeşitli güvenlik endişeleri yüzünden çekinmeleri nedeniyle eğitime erişilememesinin önüne geçilmelidir. Erkek çocukların para kazanma ve aileye destek olması için çeşitli işlerde kullanılarak eğitimden uzaklaştırılması engellenmelidir. İlgili tüm kamusal ve toplumsal kuruluşlarca toplumun duyarlılığını ve farkındalığını artıracak sosyal çalışmalar yapılmalı, toplumda bir güvensizlik, tehdit algısı ve

ayrımcılık duygusunun filizlenerek uç vermesine engel olunacak bir çaba içine girilmelidir. Valilik, belediye ve sağlık kuruluşları bünyesinde tercüman istihdam edildiği danışma birimleri oluşturulmalıdır. Sağlıklı bir kamuoyu yaratılması için toplum ile sorunun tüm boyutlarına ilişkin eksiksiz, şeffaf, güvenilir ve düzenli bir bilgi paylaşımı sağlanmalıdır.

Kaynakça

- AFAD, (2013). T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları, https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2376/files/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30_12_2013_tr.pdf, Erişim: 03.04.2017.
- AFAD, (2014). " Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar ", https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2376/files/80-20140529154110-turkiye_deki-suriyeli-kadınlar_-2014.pdf, Erişim: 31.03.2017).
- Ağır, O. ve Sezik, M.(2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları, Birey ve Toplum, Cilt 5, Sayı 9.
- Balcılar, M.(2016). "Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilerde Bulaşıcı Olmayan Hastalık Risk Faktörleri Sıklığı", AFAD, T.C.Sağlık Bakanlığı, World Health Organisation.
- Barın, H.(2015). "Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, Temmuz-Aralık 2015.
- Bitkal, S. Ulusötesi Göçler ve Mülteci Sorunu: Suriye Örneği, <http://akademikperspektif.com/2014/09/12/ulusotesi-gocler-ve-multeci-sorunu-suriye-ornegi/> , Erişim Tarihi 15.12.2016.
- Çetin, İ.(2016). " Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana-Mersin Örneği", Gaziantep University Journal of Social Sciences, 15 (4), 1001-1016. DOI: 10.21547/jss.265320.
- ÇÜSAMER, (2016). Suriyeli Gençlerin Sorunları: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri 2016, Çukurova Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (ÇÜSAMER) Raporu, [http://samer.cu.edu.tr/tr/Belgeler/rapor%20\(1\).pdf](http://samer.cu.edu.tr/tr/Belgeler/rapor%20(1).pdf), Erişim: 05.04.2017.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S.(2015). " Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi ", Birey ve toplum, Cilt 5, Sayı 9.
- Deniz, T. (2014). *Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye*, Tsa dergisi, 18 (1), 175- 204.
- Emin, M.N.(2016). " Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları", Seta Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Şubat 2016, Sayı:153.
- Gökbayrak, Ş. Uluslararası Emek Göçü ve Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar, Risk Gruplarına Yönelik Sosyal Politikalar Dersi Notları-VII, http://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/1881/mod_resource/content/1/ULUSLARARASI%20EMEK%20G%20C%3%96%C3%87%C3%9C%20ve%20G%20C%3%96%C3

- %87MENLERE%20Y%C3%96NEL%C4%B0K%20SOSYAL
%20POL%C4%B0T%C4%B0KALAR.pdf, Erişim:
14.12.2016.
- Gülçubuk, B. (2012). “ Tarımda Çocuk Emegi Sömürüsü
ve Toplumsal Duyarlılık ”, Çalışma ve Toplum Dergisi,
2012/2 (33).
- İGAM, (2013). “İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi-
İGAM Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye’deki Suriyeli
Mülteciler için Yaptıkları Çalışmalar İle İlgili Rapor”,
[http://www.igamder.org/wp-
content/uploads/2012/06/Suriye-STK-Raporu.pdf](http://www.igamder.org/wp-content/uploads/2012/06/Suriye-STK-Raporu.pdf) ,
Erişim: 04.04.2017.
- Kap, D. (2014). “ Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin
Müstakbel Vatandaşları”,
[http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-
Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf), Erişim:
04.04.2017.
- Kaypak, Ş ve Bimay, M. (2016). “ Suriye Savaşı
Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo
Kültürel Etkileri: Batman Örneği”, Batman
Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi; Cilt 6, Sayı 1.
- Küçükali, A. (2016). “ Sokakta Çalışan Çocukların Sosyo-
Ekonomik Durumları ”, Atatürk Üniversitesi İktisadi
ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 5.
- Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama
Araştırma Merkezi, Suriyeli Göçmenlerin Sorunları
Çalıştay Sonuç Raporu, Mersin, 2014.
- Nakhoul, T.E.(2014). Uluslararası İşgücü Göçü ve
Türkiye, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış
İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Özcüre, G. (2016). “Avrupa Birliği-Türkiye Vize Serbestisi
Diyaloğu, Geri Kabul Anlaşması ve Suriyeli
Sığınmacıların Türk İşgücü Piyasasında Çalışma Hakları
”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 5.
- Öztürk, S. (2015). Suriye’den Göçün Etkileri Gsa 2015
Global’i Yaşamak, Uluslararası Konferansı
(Roehampton Üniversitesi, Londra, İngiltere) Bildirisi,
İstanbul.
- Paksoy, S ve Karadeniz,M.(2016). “ Kiliste Çalışan
Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerine
Bir Araştırma ”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi ,
Yaz-2016 Cilt:15 Sayı:58.
- Sandal, E.K.; Hançerkıran, M.ve Tıraş, M.(2016).
Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki
Yansımaları, Gaziantep University Journal of Social
Sciences, 2016 15(2).
- Sevgi, C. Jeopolitik ve Jeostratejinin Tarihsel Gelişimi
Açısından Türkiye’nin Stratejik
Konumu, [dergipark.ulakbim.gov.tr/ecd/article/downlo
ad/5000130208/5000119265](http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ecd/article/download/5000130208/5000119265), Erişim 14.12.2016.
- Seydi, A.R. (2014). “ Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların
Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği
Politikalar”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal
Bilimler Dergisi, Nisan 2014, Sayı: 31.
- Tarlan, K.V. (2016). “Suriyeli Mülteciler: Büyüyen
Sorunlar, Daralan Zaman”,
20.06.2016, [http://www.birikimdergisi.com/guncel-
yazilar/7771/suriyeli-multeciler-buyuyen-sorunlar-
daralan-zaman#.WOIPckWLQdW](http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/7771/suriyeli-multeciler-buyuyen-sorunlar-daralan-zaman#.WOIPckWLQdW), Erişim: 03.04.2017.
- Taşçı, F. (2009). “ Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç
”, Kamu-İş; C:10.
- UNHCR, (2017). “ Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Sıkça
Sorulan Sorular”,
[http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/faq_for_
syrians_\(turkish\)_02032017.pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/faq_for_syrians_(turkish)_02032017.pdf) , Erişim: 31.03.2017.
- Uzun, A.(2015). “ Günümüzün Sosyal ve Ekonomik
Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi
Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi ”, Ankara
barosu dergisi, 5 /1.
[http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-
altindaki-suriyeliler_409_558_560](http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560) , Erişim:
30.03.2017.
- http://www.goc.gov.tr/icerik/hakkimizda_308_309,
Erişim: 14.12.2016.
- 2015 Türkiye Göç Raporu, (2016). T.C. İçişleri Bakanlığı
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No: 35.